

TRUNG TÂM THÔNG TIN THƯ VIỆN TRƯỜNG ĐẠI HỌC THƯƠNG MẠI TRONG QUÁ TRÌNH HỘI NHẬP VÀ ĐỔI MỚI

Đoàn Ngọc Vân

Trung tâm Thông tin-Thư viện Trường đại học Thương mại

1-Sự cần thiết đổi mới thư viện trường đại học:

Trong xu thế hội nhập toàn cầu trên hầu hết các lĩnh vực cũng như trước yêu cầu của đổi mới giáo dục và đào tạo, công tác thông tin thư viện của các trường đại học đã được Đảng và Nhà nước đặc biệt quan tâm. Nghị quyết số 14/2005/NQ-CP của Chính phủ Về đổi mới cơ bản và toàn diện giáo dục Đại học Việt Nam giai đoạn 2006-2020 ngày 02 tháng 11 năm 2005, nêu rõ: "Đổi mới phương pháp đào tạo theo 3 tiêu chí: trang bị cách học, phát huy tính chủ động của người học; sử dụng công nghệ thông tin và truyền thông trong hoạt động dạy và học. Khai thác các nguồn tư liệu giáo dục mở và nguồn tư liệu trên mạng Internet. Lựa chọn, sử dụng các chương trình, giáo trình tiên tiến của các nước".

Đối với trường đại học, có ba nhân tố quyết định chất lượng đào tạo: Người dạy, người học và điều kiện học tập. Tài liệu tham khảo là một nhân tố không thể thiếu, là điều kiện cần thiết quan trọng để nâng cao chất lượng đào tạo. Thư viện giữ vai trò là trung tâm thông tin tư liệu khoa học và công nghệ của trường đại học, góp phần không nhỏ cho quá trình đổi mới phương pháp, nâng cao chất lượng đào tạo. Thư viện là môi trường tự học, tự nghiên cứu tốt nhất của sinh viên. Sinh viên dễ dàng tiếp cận, khai thác và sử dụng các nguồn tài nguyên thông tin để mở rộng và nâng cao kiến thức. Thư viện là người hướng dẫn đồng thời tạo ra phương thức truy cập và xử lý thông tin một cách hiệu quả nhất.

Quá trình đổi mới giáo dục đại học đồng nghĩa với quá trình đổi mới các TTTTV đại học nhằm thoả mãn tốt nhất nhu cầu thông tin của người dùng tin mọi lúc, mọi nơi (Nguyễn Thị Quý, 2007). Quyết định số 31/2001/QĐ-BGD&ĐT của Bộ Giáo dục và Đào tạo cũng nêu rõ một trong những điều kiện tiên quyết để thực hiện được đổi mới đào tạo theo tín chỉ là các trường đại học phải đảm bảo "có đủ sách tham khảo, tài liệu học tập". Điều đó khẳng định vai trò quan trọng của công tác thông tin thư viện.

Trường đại học Thương mại chuyển đổi đào tạo theo tín chỉ từ năm học 2007-2008 đến nay đạt nhiều kết quả. Quy mô đào tạo được mở rộng, chất lượng đào tạo được nâng cao. Đào tạo theo tín chỉ nhằm khuyến khích tinh thần tự học, sáng tạo, tự nghiên cứu của sinh viên. Quá trình đổi mới đó tác động trực tiếp đến hoạt động, cũng là đòi hỏi tất yếu sự đổi mới của trung tâm.

2- Trung tâm Thông tin-Thư viện Trường đại học Thương mại trong quá trình hội nhập và đổi mới:

- **Quá trình tin học hoá:** Trên thế giới, quá trình tin học hoá ở các thư viện diễn ra từ những năm đầu thập kỷ bảy mươi của thế kỷ XX. Ở nước ta, quá trình đó diễn ra vào những năm đầu thập kỷ chín mươi ở một số thư viện. Trong thời gian này, các cán bộ thư viện của trường được đào tạo về tin học và tiếng Anh. Năm 1997, là năm đầu tiên của quá trình tin học hoá với việc sử dụng phần mềm CDS/ISIS (Hệ thống lưu trữ và tìm kiếm thông tin). Trung tâm đã tạo lập một số cơ sở dữ liệu thư mục cho sách tiếng Việt, luận văn tốt nghiệp và luận án tiến sỹ, luận văn thạc sỹ. Công tác biên mục áp dụng quy tắc mô tả của Trung tâm thông tin Tư liệu Khoa học Công nghệ Quốc gia. Việc ứng dụng CDS/ISIS mang lại những kết quả bước đầu: in phích tra cứu, thư mục sách mới, tra cứu tìm tin. Năm 1998, nâng cấp lên phiên bản CDS/ISIS for Windows. Sau hơn 4 năm, trung

tâm đã tạo lập hơn 4000 biểu ghi. Tuy nhiên, thư viện hoạt động vẫn mang tính truyền thống, cơ sở vật chất kỹ thuật còn lạc hậu, quy trình công tác thủ công là chủ yếu.

- **Quá trình hội nhập và đổi mới:** Năm 2002, Thư viện Trường đại học Thương mại là một trong 15 thư viện trường đại học đầu tiên của cả nước được đầu tư dự án xây dựng thành thư viện điện tử. Trụ sở thư viện được cải tạo và nâng cấp, xây dựng hệ thống mạng máy tính gồm 02 máy chủ và 38 máy trạm; nhiều trang thiết bị kỹ thuật hiện đại: máy photocopy, scanner, bàn ghế, giá sách. Sử dụng Hệ quản trị thư viện tích hợp Ilib (Integrated Library Solution) của Tập đoàn Công nghệ CMC, phần mềm Ilib đáp ứng được các yêu cầu về tiêu chuẩn nghiệp vụ tiên tiến: biên mục, trao đổi dữ liệu, quản lý lưu thông tài liệu, tra cứu mục lục công cộng trực tuyến.

Năm 2005, Trường đại học Thương mại đã ra quyết định đổi tên Thư viện thành Trung tâm Thông tin-Thư viện cho phù hợp với giai đoạn phát triển mới.

Năm bắt xu thế phát triển trong lĩnh vực thông tin thư viện, ngay từ những ngày đầu, trung tâm đã triển khai áp dụng các tiêu chuẩn nghiệp vụ quốc tế được sử dụng phổ biến ở các thư viện hiện đại trên thế giới: Biên mục MARC 21, phân loại DDC. Đúng như nhận định của tác giả Nguyễn Minh Hiệp (2002, tr.10): "Chuẩn hoá là nhu cầu hết sức bức bách của thư viện Việt Nam hiện nay. Chúng ta cần quán triệt quan điểm biện chứng: "Chuẩn hoá-Hội nhập-Phát triển" để thấy rằng con đường tất yếu của chúng ta là chuẩn hoá để vượt qua cái "ngưỡng" lạc hậu nhằm hoà nhập cùng đồng nghiệp trên thế giới, chỉ có cách đó chúng ta mới có cơ hội phát triển".

Trung tâm tiến hành xử lý hồi cố toàn bộ tài liệu (khoảng 18.000 tên sách), chuyển đổi hơn 4000 biểu ghi cơ sở dữ liệu từ CDS/ISIS sang Ilib. Đối với tài liệu bổ sung mới, thời gian đầu trung tâm mô tả trên phiếu tiền máy, sau một thời gian khi cán bộ biên mục đã có kinh nghiệm và nghiệp vụ thành thạo thì thực hiện biên mục trực tiếp trên máy. Mặt khác, trung tâm có tham khảo và biên mục sao chép đối với một số tài liệu ngoại văn (tiếng Anh) và tài liệu mới. Với cách làm như trên đã rút ngắn thời gian và giảm thiểu đáng kể số lượng nhân lực cho khâu xử lý tài liệu. Về công tác phân loại tài liệu, trung tâm sử dụng Bảng phân loại DDC của TTTTTV Đại học Quốc gia xuất bản 2002, hiện nay sử dụng DDC rút gọn (ấn bản 14) Thư viện Quốc gia Việt nam xuất bản 2006. Về định từ khoá, trước năm 2000 sử dụng định từ khoá tự do, sau đó áp dụng Bảng từ khoá của Thư viện Quốc gia Việt Nam xuất bản (1997, 2005).

Về công tác phục vụ: Trung tâm tổ chức kho mở đối với một số kho tài liệu nhằm nâng cao hiệu quả khai thác và sử dụng nguồn tin.

Trước yêu cầu đổi mới đào tạo sang học chế tín chỉ, năm 2008 Trung tâm thực hiện dự án R&D (nghiên cứu và phát triển): Xây dựng danh mục tài liệu tham khảo bắt buộc và định hướng bổ sung tài liệu cho các học phần theo đào tạo tín chỉ của Trường đại học Thương mại. Công tác bổ sung tài liệu đã thay đổi căn bản, tài liệu bổ sung phải theo đúng yêu cầu của học phần môn học để ra. Do đó nguồn tài liệu tham khảo đã nâng cao cả về số lượng và chất lượng. Ngoài tài liệu truyền thống, Trung tâm bổ sung nguồn sách điện tử online được quyền truy cập vĩnh viễn của Igpublishing.

- **Mở rộng quan hệ hợp tác:** Trung tâm là thành viên của Liên hiệp Thư viện Đại học Khu vực phía Bắc, do đó đã nhận được sự giúp đỡ tích cực của Liên hiệp, thường xuyên tham gia các hội thảo khoa học, các lớp bồi dưỡng nghiệp vụ chuyên môn; trao đổi, học tập kinh nghiệm của các TTTTTV Đại học Quốc gia Hà Nội, Thư viện Quốc gia Việt Nam. Trung tâm đã ký kết thoả thuận hợp tác với TTTTTV Trường đại học Ngoại thương nhằm mục đích trao đổi, học tập kinh nghiệm, hợp tác và phát triển.

Thông qua Liên hiệp và Thư viện Quốc gia Việt Nam, Trung tâm đã được Quỹ Châu Á tài trợ một số lượng lớn tài liệu tham khảo (tiếng Anh) về các lĩnh vực kinh tế, thương mại, kế toán, quản trị phù hợp với các chuyên ngành đào tạo của trường.

- **Về nhân lực:** Công tác tuyển dụng, đào tạo, bồi dưỡng nâng cao trình độ đội ngũ cán bộ thư viện được Nhà trường quan tâm. Năm 2003, tất cả các cán bộ thư viện được đào tạo lại về nghiệp vụ thông tin thư viện hiện đại, nghiệp vụ quản lý hệ thống thông tin và mạng; khảo sát và học tập kinh nghiệm thư viện đại học các nước tiên tiến trên thế giới (Thái Lan, Australia, Pháp...). Hiện nay, đội ngũ cán bộ trung tâm có 16 người (1 thạc sỹ, 15 cử nhân), hiện có 2 đang học cao học chuyên ngành thông tin thư viện. Trong đó 11/16 là cán bộ trẻ, có trình độ chuyên môn và năng lực công tác được tuyển dụng từ năm 2000.

Có thể nói rằng, năm 2002 là năm có tính đột phá, bước phát triển mạnh mẽ của TTTTV Trường đại học Thương mại. Sau gần 10 năm hội nhập và phát triển, trung tâm thực sự phát huy vai trò cho công cuộc đổi mới phương thức đào tạo và nâng cao chất lượng đào tạo của trường. Trung tâm đã tạo lập 5 cơ sở dữ liệu thư mục với gần 30.000 biểu ghi (Sách, Luận án tiến sĩ, luận văn thạc sĩ, Đề tài nghiên cứu khoa học, Luận văn tốt nghiệp, Bài trích), địa chỉ truy cập: <http://thuvien.vcu.edu.vn>

3- Một số giải pháp phát triển TTTTV trong thời gian tới:

Quá trình hội nhập và phát triển không phải là một giai đoạn nhất thời mà sẽ tiếp tục diễn ra ngày càng sâu sắc. Cùng với sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ thông tin, tiến bộ khoa học trong lĩnh vực thông tin thư viện đòi hỏi thư viện trường đại học phải đổi mới và phát triển không ngừng. Đối với TTTTV Trường đại học Thương mại, để theo kịp sự phát triển với các thư viện trong nước và thế giới; cần thực hiện một số giải pháp sau:

- Đầu tư xây dựng, nâng cấp cơ sở vật chất kỹ thuật, hạ tầng công nghệ thông tin đáp ứng yêu cầu của một thư viện hiện đại.
- Mở rộng quy mô và nâng cao chất lượng công tác, tiếp tục nghiên cứu và áp dụng các tiêu chuẩn nghiệp vụ tiên tiến.
- Tăng cường quan hệ hợp tác, liên kết với các thư viện nhằm trao đổi, chia sẻ tài nguyên thông tin: mượn liên thư viện, trao đổi thư mục, xây dựng mục lục liên hợp.
- Phát triển nguồn tài liệu điện tử và đa phương tiện. Số hoá tài liệu, đặc biệt là nguồn tin khoa học nội sinh (giáo trình, đề tài nghiên cứu khoa học...).
- Nguồn nhân lực cần được bổ sung, đảm bảo chất lượng và cơ cấu hợp lý (chuyên môn, trình độ), cần tuyển dụng cán bộ công nghệ thông tin; coi trọng công tác đào tạo, bồi dưỡng nâng cao trình độ cho đội ngũ cán bộ thư viện.

Danh mục tài liệu tham khảo:

- 1- *Nghị quyết số 14/2005/NQ-CP Về đổi mới cơ bản và toàn diện giáo dục Đại học Việt Nam giai đoạn 2006-2020*, Chính phủ ban hành ngày 02 tháng 11 năm 2005.
- 2- *Nghị quyết số 05- NQ/BCSD Về đổi mới quản lý giáo dục đại học giai đoạn 2010-2012*, Ban cán sự Đảng Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành ngày 06 tháng 01 năm 2010.
- 3- Nguyễn Minh Hiệp (2002), 'Chuẩn hoá-Hội nhập-Phát triển thư viện', *Kỷ yếu Hội nghị Khoa học Lần 2: Khoa Thư viện - Thông tin học*, Trường đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hồ Chí Minh, TP. Hồ Chí Minh.
- 4- Nguyễn Thị Quý (2007), *Liên thông chia sẻ nguồn lực thông tin-yếu tố quan trọng để các TTTTV đại học Việt Nam phát triển bền vững*, *Kỷ yếu hội thảo Khoa học và thực*

tiến hoạt động thông tin-thư viện, Trung tâm thông tin-Thư viện, Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.

5-Quyết định số 31/2001/QĐ-BGD&ĐT Về thí điểm tổ chức đào tạo, kiểm tra, thi và công nhận tốt nghiệp đại học, cao đẳng hệ chính quy theo học chế tín chỉ, Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành ngày 30 tháng 7 năm 2001.